

Handläggare
Frida Jonasson
Telefon: 08-50820513**Till**
Enskede-Årsta-Vantörs
stadsdelsnämnd 2024-10-24

Remiss av motion om införandet av projektet matvänner för att minska social isolering bland stadens äldre

Svar på remiss från kommunstyrelsen, dnr KS 2024/259

Förvaltningens förslag till beslut

- Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
- Ärendet justeras omedelbart.

Sammanfattning

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd är remissinstans för *motion om införandet av projektet matvänner för att minska social isolering bland stadens äldre* av Jan Jönsson (L) och Isabel Smedberg-Palmqvist (L). I motionen beskrivs att ofrivillig ensamhet är ett stort hälsoproblem. För att motverka att äldre hamnar i långvarig ensamhet och isolering bör Stockholms stad enligt motionen införa *Matvänner*; en enkel och kostnadseffektiv insats.

Förvaltningen konstaterar att äldre är en heterogen grupp som har olika fysiska och psykiska förmågor, olika värderingar och normer. Därför behöver det finnas ett varierat utbud av insatser för att motverka ofrivillig ensamhet och bryta social isolering. Idag finns flera pågående satsningar inom förvaltningen för att motverka social isolering och ensamhet samt att arbeta förebyggande och främjande med god och näringsrik kost för äldre.

Förvaltningen föreslår att Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Bakgrund

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd är remissinstans för *motion om införandet av projektet matvänner för att minska social isolering bland stadens äldre* av Jan Jönsson (L) och Isabel Smedberg-Palmqvist (L). Remissen inkom från kommunstyrelsen till stadsdelsnämnden den 18 juni 2024 och ska besvaras senast den 25 oktober 2024. Övriga remissinstanser är stadsledningskontoret, miljö- och hälsoskyddsnämnden, äldrenämnden, Hässelby-

Vällingby stadsdelsnämnd, Kungsholmens stadsdelsnämnd, PRO, SPF Seniorerna och Vårdföretagarna.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelning Social omsorg äldre. Pensionärsrådet fick ärendet den 20 augusti 2024 för synpunkter.

Pensionärsrådets yttrande

Matvänner är ett lovvärt initiativ, men både hälsofrämjande enheten och pensionärsorganisationerna i EÅV har sedan länge väl etablerade mötesplatser och ett stort utbud av aktiviteter, som främjar både hälsa och samhörighet.

Den beräknade kostnaden för Matvänner bör därför istället gå till de organisationer som redan finns.

Ärendet

I motionen beskrivs att ofrivillig ensamhet är ett stort hälsoproblem i vårt samhälle och att äldre personer över 75 år är den grupp som i störst utsträckning upplever ofrivillig ensamhet. Enligt motionärerna kan äldres psykiska hälsa främjas genom bland annat hälsosamma matvanor och social gemenskap. En värdefull del i vardagen för äldre personer är att kunna äta näringsriktig och vällagad lunch, gärna tillsammans med andra. Staden bör enligt motionärerna göra mer för att motverka att äldre hamnar i långvarig ensamhet och isolering.

Detta kan enligt motionen göras genom att införa *Matvänner* och därigenom erbjuda äldre möjlighet att, en gång i veckan, köpa och äta mat på det lokala äldreboendet tillsammans med andra personer i närområdet. Satsningen beskrivs som enkel och kostnadseffektiv samt att den har potential att göra en skillnad för de av stadens äldre som upplever ofrivillig ensamhet.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen konstaterar att äldre är en heterogen grupp som har olika fysiska och psykiska förmågor, olika värderingar och normer. Därför behöver det finnas ett varierat utbud av insatser för att motverka ofrivillig ensamhet och bryta social isolering. En del i detta kan vara att arbeta med mat och måltider.

Inom Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning finns sju mötesplatser för äldre invånare. På mötesplatserna arrangeras olika aktiviteter som syftar till att bibehålla och stärka äldres, som bor i eget boende, fysiska och psykiska hälsa samt att bryta social isolering och ensamhet.

När en person kontaktar Beställarenheten för att ansöka om insatser utreds upplevelsen av social isolering och ensamhet.

Biståndshandläggarna har även ett särskilt fokus på mat och

måltider i utredningsarbetet i syfte att upptäcka risk för undernäring. Hemtjänstinsatsen *Måltidssällskap* beviljas för personer som behöver stöd och/eller sällskap i samband med måltider i hemmet. Den enskilde kan även ansöka om följande till öppna mötesplatser för att bryta isolering och få möjlighet att umgås med andra. Där finns även möjlighet att äta i sällskap med andra. Ledsagning är en insats som ger en möjlighet att komma ut på aktiviteter så som restaurangbesök, museum, teater och shopping eller annat som den enskilde önskar. Ledsagning är en viktig proaktiv insats för att hålla sig aktiv, för att bryta social isolering, bibehålla hälsa och stärka de egna förmågorna.

Förvaltningen har en enhet med en restaurang, som för närvarande drivs på entreprenad, med specialistkunskap inom mat och måltider för äldre. Restaurangen erbjuder mat till äldre utan bistånd, de levererar även mat till särskilda boenden och matlådor som hemtjänsten ansvarar för. På Stureby vård- och omsorgsboende finns en daglig verksamhet där privatpersoner kan köpa lunch till skäliga priser.

Med den demografiska utmaningen med en ökad andel äldre är det viktigt med proaktiva och förebyggande insatser. En god kosthållning hos äldre bevarar den fysiska hälsan vilket skapar möjlighet till ett självständigt liv. En del kan vara att öka kunskapen hos äldre om matens och måltidens betydelse, men också att erbjuda äldre personer näringsriktig mat. Förvaltningen genomför informationsinsatser med workshops av förvaltningens dietist och broschyrer riktade till äldre invånare om prisvärda näringsrika måltider. Det finns även en satsning på måltider som serveras och äts tillsammans bland annat på aktiviteterna *Fredagsmys*, veckovisa frukostar, vid events och högtider. På de öppna mötesplatserna erbjuds digitalt stöd så att äldre kan ta del av social interaktion via mobil och dator, vilket skapar en ökad möjlighet till sociala relationer och minskar ensamhet.

Förvaltningen har sedan länge varit engagerad i nutritionsfrågor och har de gångna fem åren varit en aktiv del i det nationella projektet *Nollvision undernäring för äldre*. I detta projekt har förvaltningen utgjort en testbädd för pilotstudien *Tidig riskidentifiering av undernäring*. I studien har hemtjänsten genomfört en screening av ätsvårigheter hos äldre. Projektet fann att 58 procent av deltagarna var i risk för undernäring, därför beslutades att screeningen ska vara en del av linjearbetet och genomföras på en årlig basis i alla förvaltningens hemtjänstenheter.

De som bor på förvaltningens vård- och omsorgsboenden har ofta ett kraftigt försämrat hälsotillstånd i form av somatiska sjukdomar eller demens. Det är av vikt att de får en kontinuitet och trygghet i mötet med personal. Måltider behöver vara en lugn och trygg plats

för den äldre. Att träffa en rad olika nya personer skapar en stressig matsituation. Det är även viktigt att värna integritet hos de boende, så de själva kan välja när och hur de vill träffa utomstående. Det kan även finnas boende som lever med en skyddad identitet.

Som det beskrivs i motionen är ofrivillig ensamhet och isolering ett folkhälsoproblem som drabbar många äldre. Det finns en grupp äldre som trots ett brett utbud inte tar sig till de öppna mötesplatserna eller andra sociala sammanhang. För att nå dessa har förvaltningen startat arbetet med hälsofrämjande samtal vilket implementerats via förvaltningens äldrekoordinator. Äldrekoordinatorn arbetar uppsökande och de hälsofrämjande samtalen syftar till att bryta social isolering bland äldre invånare.

Jämställdhetsanalys

Efter ålderspensionen ökar den sociala isoleringen markant. Bland 75-84- åringarna är cirka 10 procent socialt isolerade. Bland de allra äldsta, 85 år och äldre, är andelen 15 procent. Kvinnor över 75 år är mer socialt isolerade än män i samma åldersgrupp, även om skillnaderna inte är så stora. Kvinnors större grad av social isolering i hög ålder är ett resultat av livslängd, könsroller, förändrade sociala nätverk, hälsoproblem och kulturella normer. För att minska social isolering bland äldre kvinnor behövs insatser som stärker social gemenskap och erbjuder stöd för att bryta ensamhet.

Bland ensamboende män 55 år och äldre är 26 procent socialt isolerade. Motsvarande andel bland kvinnor i samma åldersgrupp är 17 procent. Detta beror sannolikt på att män är sämre på att upprätthålla sociala nätverk och har svårare att etablera och bibehålla relationer. Statistisk från Folkhälsomyndigheten visar att det högsta suicidtalet finns bland män som är 85 år eller äldre. För att minska social isolering bland män behöver det finnas mötesplatser och aktiviteter som riktar sig specifikt till äldre män, såsom hobbygrupper och föreningar. Genom att fler män blir volontärer kan det locka fler män att delta i sociala aktiviteter och skapa en känsla av meningsfullhet.

Förvaltningen föreslår att Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Anders Carstorp
Stadsdelsdirektör
Enskede-Årsta-Vantör
stadsdelsförvaltning

Leif Kananen
Avdelningschef
Enskede-Årsta-Vantör
stadsdelsförvaltning

Bilaga

Motion om införandet av projektet *Matvänner för att minska social isolering bland stadens äldre*

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Anders Carstorp, Stadsdelsdirektör	2024-10-07
Leif Kananen, Avdelningschef	2024-10-07